

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Stockholms tingsrätts dom 2019-06-12 i mål nr T 16843-17, se bilaga A

PARTER

Klagande

Evald Hellgren, [REDACTED]
[REDACTED]

Ombud: jur.kand. Rikard Samuelsson och jur.kand. Frida Andersson
Centrum för rättvisa
Box 2215
103 15 Stockholm

Motpart

Staten genom Justitiekanslern
Box 2308
103 17 Stockholm

Ombud: föredragandena [REDACTED]
Samma adress som ovan

SAKEN

Skadestånd

HOVRÄTTENS DOMSLUT

1. Hovrätten fastställer tingsrättens dom.
 2. Evald Hellgren ska ersätta staten för dess rättegångskostnader med 45 000 kr samt ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) på beloppet från den 16 november 2020 till dess betalning sker.
-

YRKANDEN I HOVRÄTTEN

Evald Hellgren har yrkat att hovrätten ska bifalla hans i tingsrätten förda talan om skadestånd. Han har också yrkat att hovrätten ska befria honom från skyldigheten att ersätta staten för rättegångskostnader och förplikta staten att i stället ersätta hans rättegångskostnader i tingsrätten.

Staten har motsatt sig att tingsrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i hovrätten.

PARTERNAS TALAN I HOVRÄTTEN

Evald Hellgren har i huvudsak återberättat samma omständigheter och utvecklat sin talan på samma sätt som i tingsrätten. Han har dock i hovrätten inskränkt sin talan genom att precisera grunderna på följande sätt.

Staten har i samband med att Naturvårdsverket den 21 februari 2013 interimistiskt återkallat beslutet om typgodkännande av fångstredskapet Sinkabirum kombi samt då återkallelsebeslutet fastställdes av förvaltningsrätten gjort sig skyldig till fel och försummelse vid myndighetsutövning, som har orsakat honom skada.

Felet och försummelsen består i dels att såväl Naturvårdsverket som förvaltningsrätten i rättsligt och bevismässigt hänseende felbedömde frågan om det förelåg sådana tvingande säkerhetsskäl som var en förutsättning för att kunna återkalla beslutet, dels att Naturvårdsverket under handläggningen av återkallelseärendet inte valde ett handlingsalternativ som hade kunnat undvika att han orsakades skada. De handlingsalternativ som Naturvårdsverket hade kunnat välja var att hörsamma en anmodan från Jordbruksverket den 18 januari 2013 om att närmare utreda fångstredskapets funktion, att ändra det ursprungliga beslutet om typgodkännande av fångstredskapet i stället för att återkalla beslutet i sin helhet eller att inte meddela ett interimistiskt förordnande om omedelbar verkställighet.

Den skada som han har orsakats består i utebliven vinst till följd av utebliven försäljning under den tid som fångstredskapet inte fick användas och uppgår till det yrkade beloppet. Han har vidtagit skäliga åtgärder för att begränsa sin skada.

Staten har åberopat samma omständigheter och utvecklat sin talan på det sätt som framgår av tingsrättens dom, dock med följande tillägg.

Tingsrätten har felaktigt uppfattat det som att staten inte påstått att typgodkännandet innehöll ett återkallelseförbehåll. Staten påstår att typgodkännandet innehöll ett återkallelseförbehåll och att denna omständighet har betydelse vid culpabedömningen. Det görs dock inte gällande att Naturvårdsverket och förvaltningsrätten återkallade typgodkännandet med stöd av återkallelseförbehållet.

Det saknades rättsliga förutsättningar för Naturvårdsverket att besluta om ändringar i det meddelade typgodkännandet inom ramen för återkallelseärendet. När Naturvårdsverket under 2008 meddelade ett muntligt beslut om godkännande av vissa konstruktionsändringar var det ett beslut om nytt typgodkännande, inte en ändring av det tidigare meddelade typgodkännandet. Vid tidpunkten för Naturvårdsverkets återkallelsebeslut fanns inte heller något annat öppet ansökningsärende med Evald Hellgren som part eftersom han den 21 juni 2012 återkallat sin ansökan om dispens för att vidta konstruktionsändringar och den 31 januari 2013 återkallat ansökan om nytt typgodkännande för den modifierade varianten av Sinkabirum kombi typ B (L119 Sinkabirum modifierad).

UTREDNINGEN I HOVRÄTTEN

Utredningen i hovrätten är densamma som i tingsrätten. Hovrätten har tagit del av den skriftliga bevisning som parterna åberopat, det rättsutlåtande som Evald Hellgren givit in samt de uppgifter som Evald Hellgren och lämnat under förhören i tingsrätten.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Rättsliga utgångspunkter

Evald Hellgrens talan grundar sig på skadeståndslagens regler om det allmännas skadeståndsansvar. Tingsrätten har utförligt redogjort för de rättsliga utgångspunkterna vid bedömning av fel och försummelse vid myndighetsutövning (sid 10-12 i tingsrättens dom).

Hovrätten konstaterar vidare att det för skadeståndsansvar inte räcker att en domstol har gjort en felaktig bedömning av en rätts- eller bevisfråga eller kan kritiseras för sitt ställningstagande i en fråga där det funnits utrymme för en skönsmässig bedömning. I princip anses endast rena förbiseenden av en bestämmelse eller uppenbart oriktiga bedömningar utgöra fel eller försummelse i den mening som avses i 3 kap. 2 § 1 skadeståndslagen. (Se prop. 1972:5 s. 518, prop. 1989/90:42 s. 16 och bl.a. NJA 2010 s. 363 och Högsta domstolens domar den 29 november 2017 i mål nr T 2493-17 respektive den 4 september 2020 i mål nr T 5748-17).

Av Högsta domstolens avgörande i NJA 2013 s. 842 framgår att skadeståndsansvar i och för sig inte är uteslutet vid mindre klara felbedömningar och att en nyanserad och allsidig helhetsbedömning ska göras. Av särskild betydelse är då hur domstolen har motiverat sitt ställningstagande. Högsta domstolen har vid bedömning av statens skadeståndsansvar även beaktat om ett avgörande har stor betydelse för den enskildes rättssäkerhet eller om beslutet rör en ingripande åtgärd för den enskilde (se NJA 1994 s. 194 och NJA 2011 s. 411).

Utrymmet för att konstatera fel och försummelse har ansetts vara större vid avvikelser från konkreta förfarandebestämmelser än abstrakta materiella rättsnormer. Det har också ansetts ha betydelse om bedömningen avser ett område med klara regler och därmed lätt konstaterbart rättsläge eller ett område där rättsläget är oklart eller frågorna är vanskliga eller kräver mer eller mindre omfattande skönsmässiga avvägningar. (Se Johnny Herres tillägg till rättsfallet NJA 2013 s. 842 p. 11 samt Andersson, Ansvarsproblem i skadeståndsrätten, 2013, s. 450 ff. med där gjorda hänvisningar).

Det är Evald Hellgren som har bevisbördan för sitt påstående att Naturvårdsverket respektive förvaltningsrätten har gjort sig skyldig till ett skadeståndsgrundande handlande, att skada uppstått samt att det föreligger adekvat kausalitet mellan handlandet och skadan.

Hovrättens bedömning

Som tingsrätten närmare har redogjort för återkallade Naturvårdsverket den 21 februari 2013 typgodkännandet för Sinkabirum kombi med motiveringen att utredningen i ärendet visade att användande medförde fara för att vildsvin utsätts för onödigt lidande av sådan grad att tvingande säkerhetsskäl förelåg. Naturvårdsverket förordnade också att beslutet skulle gälla utan hinder av att det inte hade fått laga kraft. Genom dom den 19 december 2013 fastställde förvaltningsrätten Naturvårdsverkets beslut och instämde i Naturvårdsverkets bedömning.

Kammarrätten upphävde genom dom den 17 december 2014 Naturvårdsverkets beslut och förvaltningsrättens dom om återkallelse av typgodkännandet. Kammarrätten ansåg inte att utredningen i målet visade att vildsvin som fångades i det aktuella fångstredskapet skulle utsättas för lidande i sådan grad att tvingande säkerhetsskäl för att återkalla typgodkännandet förelåg. Kammarrätten konstaterade att Naturvårdsverket och förvaltningsrätten inte hade haft fog för beslutet att återkalla typgodkännandet.

I målet är upplyst att Evald Hellgren, som är viltmästare, har verkat för att fällan Sinkabirum kombi ska tillgodose intresset av ett gott djurskydd. Bland annat har han vidareutvecklat konstruktionen för att förbättra ventilationen. Kammarrätten har slutligen fastställt att det tidigare upphävda typgodkännandet ska gälla utan några ytterligare modifieringar. Den uppkomna situationen, som har inneburit att fällan under en längre tid inte har fått säljas eller användas för levandefångst av vildsvin, beror alltså inte på Evald Hellgren. Detta är dock inte tillräckligt för att Evald Hellgren ska kunna få skadestånd från staten. Det måste också stå klart att staten har varit försumlig på ett sådant sätt som anges under Rättsliga utgångspunkter ovan.

Den fråga som hovrätten ska ta ställning till är alltså om Naturvårdsverket och förvaltningsrätten genom beslutet att återkalla typgodkännandet har gjort sig skyldiga till ett sådant fel eller en sådan försummelse vid sin myndighetsutövning att det föreligger skadeståndsansvar för staten.

I målet är det ostridigt att det vid tidpunkten för de aktuella myndigheternas avgöranden i och för sig fanns rättsligt stöd för att återkalla ett gynnande förvaltningsbeslut på grund av tvingande säkerhetsskäl. Detta var ett undantag från huvudregeln att sådana beslut i regel inte kunde ändras till den enskildes nackdel. Som tingsrätten har redogjort för var möjligheten inte författningsreglerad utan framgick av förarbeten till 1986 års förvaltningslag och praxis från Regeringsrätten. Regeringsrätten hade även slagit fast att tvingande säkerhetsskäl kunde avse djurs liv och hälsa (RÅ 2004 ref. 78).

De aktuella förarbetena och den praxis som fanns gav inte någon ledning i fråga om hur starka skäl som krävdes för att de skulle anses tvingande. Inte heller fanns några vägledande uttalanden eller belysande avgöranden som gav svar på hur möjligheten till återkallelse på grund av tvingande djurskyddsskäl förhöll sig till jaktlagstiftningen och kravet på att jakt ska bedrivas så att viltet inte utsätts för onödigt lidande. Det står därmed klart att Naturvårdsverket och förvaltningsrätten vid beslutssituationen hade att förhålla sig till ett rättsläge som inte var särskilt klart och som medgav ett relativt stort bedömningsutrymme.

Det har inte gjorts gällande i målet att Naturvårdsverket eller förvaltningsrätten har åsidosatt någon formell regel vid respektive prövning. Inte heller har det framkommit att myndigheterna vid sin prövning av om tvingande säkerhetsskäl förelåg har avvikit från någon norm för sådana bedömningar som gällde vid beslutssituationen. Hovrätten ansluter sig därmed till tingsrättens slutsats att det i målet inte visats att myndigheternas bedömning i fråga om tvingande säkerhetsskäl legat utanför den bedömningsmarginal som fanns vid tidpunkten för beslutet. Såväl Naturvårdsverket som förvaltningsrätten har motiverat sina avgöranden på ett tillräckligt utförligt sätt. Det faktum att Evald Hellgrens intresse av att beslutet skulle stå fast har fått vika för djurskyddsskäl, att beslutet fattades först två år efter att SVA:s rapport presenterades

och att beslutet onekligen fick negativa konsekvenser för Evald Hellgrens verksamhet förändrar inte denna bedömning.

Beslutet att återkalla typgodkännandet har därmed inte utgjort sådant fel eller sådan försummelse som kan grunda skadeståndsansvar enligt skadeståndslagen.

När det gäller påståendet om att Naturvårdsverket närmare borde ha utrett fångstredskapets funktion delar hovrätten tingsrättens bedömning att Naturvårdsverket inte har brutit i den utredningsskyldighet som ålegat myndigheten enligt de skäl som anges i tingsrättens dom.

I fråga om möjligheten för Naturvårdsverket att ändra beslutet om typgodkännande i stället för att återkalla beslutet gör hovrätten följande bedömning. Staten har i denna del invänt att det inte funnits rättsliga förutsättningar för Naturvårdsverket att besluta om ändringar i det meddelade typgodkännandet inom ramen för återkallelseärendet. Det finns inte skäl att komma till någon annan slutsats. Staten har även anfört att det vid tidpunkten för Naturvårdsverkets återkallelsebeslut inte heller fanns något annat ansökningsärende om dispens eller nytt typgodkännande öppet eftersom Evald Hellgren återkallat sina ansökningar. Något annat har inte visats av Evald Hellgren.

Slutligen vad gäller Naturvårdsverkets beslut om omedelbar verkställighet instämmer hovrätten i tingsrättens bedömning att det funnits lagliga möjligheter att besluta om detta och att det inte kan anses vara försumligt av Naturvårdsverket att, när bedömningen väl hade gjorts att det förelåg tvingande säkerhetsskäl för återkallelse, besluta om omedelbar verkställighet.

Naturvårdsverket kan alltså inte heller på grund av ovanstående anses ha gjort sig skyldig till sådant fel eller sådan försummelse som avses i 3 kap. 2 § 1 skadeståndslagen.

Inte heller sett till förfarandet som helhet finner hovrätten att staten gjort sig skyldig till sådant fel eller sådan försummelse att skadeståndsansvar föreligger.

Sammanfattningsvis finner hovrätten att tingsrättens dom ska fastställas.

Vid denna utgång är Evald Hellgren skyldig att ersätta staten för dess rättegångskostnader i hovrätten. Om beloppet råder ingen tvist.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2020-12-14

I avgörandet har deltagit hovrättspresidenten Anders Perklev, hovrättsrådet Anne Kutteneuler samt tf. hovrättsassessorerna Philip Forsberg och Mathilda Klang, referent.